

Dagens Nyheter:

fredag 2005-06-03

"Staten kan inte fortsätta stödja Eva Lundgrens stolligheter". Forskarnas tystnad om Roks och Eva Lundgrens bisarra ideologi förstör förtroendet för universiteten

Forskarsamhällets tystnad kring Uppsalaprofessorn Eva Lundgrens metoder och resonemang är ett stort nederlag

för dess förmåga till självkritik och intern granskning. Den politiska opportunisten har firat stora triumfer,

skriver filosofie doktor Ann-Marie Morhed och professor

Bo Rothstein. Regeringen måste nu stoppa stödet till Roks och Eva Lundgrens tvivelaktiga verksamhet.

Tron på tomtar och troll, djävlar och onda andar hör väl till det förgångna? Ändå liknar en hel del av vad som berättats i de två SVT-programmen "Könskriget" (15 och 22 maj) äldre tiders varnande berättelser om trollens farlighet och ondska. I programinslagen visades hur ledningen för kvinnojoursorganisationen Roks, under starkt stöd av Uppsalaprofessorn Eva Lundgren, drivs av uppfattningen om alla mäns farlighet, att män är att likna vid ondskefulla djur och att det enbart är för att upprätthålla sin makt som män använder våld mot kvinnor. Enligt detta synsätt är det inget avvikande beteende att män misshandlar och dödar kvinnor, utan ett högst normalt manligt agerande. I varje man finns en potentiell misshandlare, kanske också en rituell satanistisk barnamördare.

Som visats i programmen har denna bisarra och mot faktabaserad forskning stridande ideologi också kommit att dominera inom regeringskansliet.

Vad som inte framgick i programmet är att regeringen, i föresatsen att montera ned "könsmaktsystemet", nyligen bundit upp sig för flera

insatser som skall säkra inte bara Roks verksamhet och ekonomiska försörjning för lång tid framöver, utan även Eva Lundgrens verksamhet.

I årets budgetproposition fick Roks-jourerna en öronmärkt förstärkning inom ramen för ett stödpaket på totalt 135 miljoner kronor för satsningar på våldsutsatta kvinnor - satsningar som delvis motiveras av att kommunerna inte lever upp till sitt ansvar på detta område. Vi anser att det är otillständigt att kommunerna inte tagit ett tillräckligt ansvar för kvinnomisshandelsfrågorna.

Men detta kan inte försvara att staten agerar städare åt kommunerna och ger ett generellt ekonomiskt stöd till en jourorganisation som rymmer både inslag av exorcism, manshat och, när det gäller sakfrågan, rena stolligheter.

Bakgrunden till utredningens förslag är följande: För att garantera att samhällets insatser mot mäns våld mot kvinnor och våldet i samkönade relationer enbart analyseras i hägnet av den bisarra ideologi som bär Eva Lundgrens och Roks märke, tillsattes 2002 en statlig utredning med utredare och experter som alla var noggrant utvalda i kretsen av Eva Lundgren. I utredningens uppdrag låg att utvärdera de uppdrag som angavs i den så kallade kvinnofridspropositionen (1997/98:55). Naturligtvis varierar bilden för vilket genomslag propositionens direktiv haft i berörda instansers verksamheter. I värderingen av arbetet med de myndighetsspecifika uppdragen kritiserar utredningen vissa myndigheter, i synnerhet Brottsförebyggande rådet, för att inte tillämpa en "könsmaktförståelse" på arbetet för att minska mäns våld mot kvinnor. Andra perspektiv på det könsrelaterade våldet utklassades av utredningen som "olika varianter av avvikelsetförståelse". Med detta menade man att det inte skulle förekomma någon verksamhet som byggde på de forskningsresultat som visade att de män som misshandlar kvinnor skiljer sig från män som inte gör det.

Vi vill framhäva att utredningens förslag som så starkt betonar institutionaliseringen av utredningens snäva könsmaktförståelse blir konstitutionellt mycket märkligt på flera punkter. Vi vill särskilt invända mot förslaget att tillsätta en nationell policyskapande expertgrupp med forskare, politiker och företrädare för olika "frivilliga" organisationer. Vi menar att en sådan grupp kommer att få en oklar exekutiv roll som styrorgan över olika myndigheter. Enligt den svenska grundlagen är det faktiskt meningen att den politiska styrningen av samhället ska utgå från riksdag och regering och inte från den typ av organ som utredningen föreslår.

Likaså är förslaget till ekonomiska förstärkningar av kvinnojournernas arbete något som borde ligga i ett kommunalt eller landstingskommunalt ansvar, liksom kommunernas rätt att själva

bestämma hur den lokala organisationen skall vara utformad för att främja intentionerna i Kvinnofridspropositionen. Mot förslagen att skapa ett särskilt forskningscentrum respektive ett särskilt forskningsprogram bör invändas att resurser till forskning bör fördelas via forskningsråden och vara inrymda i universitet och högskolor. Inget hindrar att regeringen öronmärker sådana medel för just forskning om mäns våld mot kvinnor, men därefter är det viktigt att medlen fördelas till olika forskare efter sedvanlig vetenskaplig prövning av deras ansökningar.

Utredningens förslag innebär i stället att det i realiteten blir enbart ett teoretiskt perspektiv, det Lundgrenska, som kommer att få stöd. Det är, som vi ser det, inte acceptabelt att man på politiska grunder bestämmer vilka teoretiska perspektiv forskarna skall använda sig av i sin forskning.

Till detta kommer att vi har invändningar mot utredningens resonemang om "männens strukturella ansvar" för det våld som män begår mot kvinnor. Det måste nämligen ifrågasättas om utredningens beskrivning av mäns kollektiva "ansvar" är förenlig med principerna i en rättsstat. Enligt regeringsformen vilar den svenska demokratin på "respekt för alla människors lika värde" och på principen om "likhet inför lagen".

Det är naturligtvis inte acceptabelt att man då utpekar halva befolkningen som ansvariga för, och därmed skyldiga till, brottslig verksamhet. Detta skulle naturligtvis vara otänkbart när det gällde någon religiös eller etnisk grupp. Till detta kommer att grundlagen även är mycket tydlig på att det allmänna skall motverka könsdiskriminering och då kan man naturligtvis inte göra generaliserande negativa påståenden som just baseras på kön.

I "Könskriget" gavs en utmärkt punktbelysning av det tänkande som styr en extrem politisk sekt med förgreningar i samhällsunderstödd praktisk jourverksamhet, forskning och forskarutbildning samt i Sveriges högsta politiska ledning. Vad som framkommit väcker frågor och krav på ytterligare belysning och granskning.

Varför har så lite granskning gjorts av den av Eva Lundgren ledda "forskningen" som på fullt allvar hävdar att det i stor omfattning begås rituella barnamord i Sverige, att sex-övergrepp sker mer eller mindre sanktionerat inom ramen för prästers yrkesutövning, att i stort sett alla kvinnliga studenter blir sexuellt trakasserade, och så vidare? Vilken betydelse har det för forskningens trovärdighet att finansieringen av denna besynnerliga verksamhet huvudsakligen skett utanför de forskningsråd som fördelar forskningspengar efter vetenskaplig prövning?

Det är förvånande att denna forskning bara en enda gång blivit föremål för kritisk granskning i till exempel Kvinnovetenskaplig

tidskrift. Då dristade sig (numera) professor Eva Hydén att svara på attackerna i ett inlägg från Eva Lundgren, som syftade till att underkänna Hydéns forskning. I Hydéns försvar av sina forskningsresultat argumenterade hon förtjänstfullt både mot Lundgrens metoder och hennes teoretiska resonemang. Men därefter har det varit tyst.

Att detta kunnat ske är framför allt ett stort nederlag för det svenska forskarsamhällets förmåga till självkritik och intern granskning. Här har dessvärre den politiska opportunisten firat stora triumfer och det är med beklagande vi tvingas konstatera att det är tack vara en modig och duktig journalist som denna besynnerliga verksamhet dragits fram i ljuset medan forskarsamhället tittat bort.

Vi vill understryka att Eva Lundgren liksom alla andra forskare har rätt att framställa djärva och provocerande hypoteser. Men hon har gjort det man inte får göra som forskare, nämligen påstå att man har belägg för påståenden som man faktiskt inte har. När hon i tv säger att det finns "hundratals" offer i Sverige för det rituella sexuella våldet mot kvinnor och barn så är det rena fantasifoster.

Vi vill dessutom påpeka att det mycket väl kan vara så att ett stort antal kvinnor blivit utsatta för våld på grund av att man låtit det Lundgrenska perspektivet ensamt dominera eftersom man i detta inte gett någon plats för stödinsatser för de män som brukar våld.

Är det då inte kontraproduktivt för genus- och jämställdhetsforskningen att instämma i den kritiska ansats som anläggs i ett tv-program? Risken finns ju alltid att tv har fel och ett instämmande i kritiken kan "spilla över" på den seriösa genus- och jämställdhetsforskningen. Vi tror tvärtom att det långsiktiga försvaret av genusforskning och jämställdhetssträvanden måste ligga i att öppna för insyn och självsanering av de fördunklande företeelser som förstör förtroendet för denna verksamhet. Det finns annars en risk att mycket av den seriösa forskningen inom området kommer att drabbas negativt framöver.

Vad som skett vid Uppsala universitet visar tydligt att risken med att genus- och jämställdhetsforskningen isoleras till egna reservat där inga andra än de redan "frälsta" äger tillträde. Att öppna sig för kritisk granskning och dialog är särskilt viktigt för all forskning som har en samhällsförändrande strävan. Inte minst gäller detta för genusforskningen som ibland utsätts för en alltför generaliserande kritik eller ignorans. För att dra nytta av denna så starkt samhällsmotiverade forskning måste vi bygga på det som uppfyller vetenskapssamhällets kvalitetskrav. Det är bara den forskning som skyggar för ljuset och bedrivs i alltför isolerade och tillslutna rum som inte klarar en granskning. Konsekvenserna kan, som nu, bli förödande för forskningens legitimitet.

ANN-MARIE MORHED

Filosofie doktor och föreståndare för Nationella sekretariatet för
genusforskning

BO ROTHSTEIN

Professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet

ANN MARIE MORHEDBO ROTHSTEIN
Dagens Nyheter